

מגש הכסף הבריטי

לא היה בתולדות העולם מקרה בו אימפריה כובשת אפשרה לעם להתנחל בארץ בה גרים תושבים אחרים וליצור שם רוב שולט ■ בריטניה עשתה זאת, והקימה, למעשה, את מדינת היהודים ■ רבותי, ההיסטוריה

הבריטים בארץ ישראל. תודה לך, בריטניה ■ צילום: דוד רונינגר

הרביזיוניסטים

הלח"י והליכוד, מאדירים את דימוים העצמי מזה שני דורות, על כך שהם גירשו את הברי- טים מן הארץ. עברנו בנושא זה שטיפת מוח כה עקבית, עד כי "המלחמה לגירוש האויב הברי- טי מהארץ" הפכה לעובדה מוסכמת, שאפי- לו אין מעזים להרהר ולערער עליה. כך, בשל יחסי כוחות פוליטיים ולמען "האחרות", הכי- רה המדינה גם בחברי אצ"ל ולח"י כלוחמים על הקמת המדינה. הימין דחף להקים להם אנ- דרטאות אינספור, ללא כל יחס לחלקם בל- חימה. כך נשכה עיקר העניין: שהבריטים לא גורשו מכאן, כי אם החליטו לעזוב כחלק מפיי- רוק הקיסרות, לאחר תום שלושים שנות המ- גרט שנקבעו.

יש לזכור

זכתה בריטניה, כבעלת "הצהרת בלפור", במ- גרט על הארץ להקמת בית לאומי ליהודים – אך באותה עת מנו היהודים כמה עשרות אל- פים, בתוך רוב ערבי בן מאות אלפים. ויצמן והנהגה הבריטית הבינו כי הגדרת הארץ כמו- לדת העם היהודי לא תספיק להם לקבלת הרי- בונות, שתינתן לתושביה העכשוויים. כדי לז- כות בארץ נדרש רוב יהודי, אך לשם כך היה צורך להתמודד עם העוינות מצד ערביי הארץ, שהציגו את עליית היהודים כסכנה לעתידה. לכן, היה רחוק למצוא דרך חוקית בפוליטיקה העולמית להחזרת היהודים לארץ חרף התנ- גדות תושביה, כדי ליצור כאן רוב, או לפחות ישות יהודית משמעותית.

לכן לא חתרה

הנהגה הבריטית ל- עצמאות ארץ ישראל או לשחרורה, כדוגמת מדינות האזור, שהמערב כבש מידי הקיסרות העות'מאנית. הרי לו ניתנה לארץ עצמאות, היה הרוב קובע שזו עוד מדינה ערבית באזור. לבעיה זו הגה חיים ויצמן פתרון גאוני: לק- רוא לקיסרות בריטניה לקבל שלטון זמני על הארץ, למימוש הצהרת בלפור שלה. הקיס- רות הבריטית, שחלשה אז על שישית מה- עולם, יכולה הייתה להרשות לעצמה להתע- לם מתושבי המקום ולעזור במתן צביון לאומי יהודי לארץ שכבשה. לא היה ביכולתה להע- ביר בכוח אוכלוסייה, כפי שעשו בעולם הע- תיק, אך מכיוון שהעם היהודי היה מוכן לע- שות זאת – היה בידיה של הקיסרות לכפות שערים פתוחים לכניסת יהודים ארצה, ולו גם בכוח הזרוע. כך קיבלה בריטניה מידי חבר הלאומים מנדט של שלושים שנה על ארץ ישראל.

המסקנה: בריטניה לא הייתה

אויב, כי אם בעלת ברית, למעשה היחידה בעולם שיכלה להעניק לנו שלושים שנה של תרבות היהודים בארץ, בניגוד לרצון רוב תו- שבי הערבים, פחות או יותר בכניחה. בריט- ניה אפילו בחרה ביהודי הרברט סמואל כנציב עליון, כהפגנה לכוונתה למימוש שיבת ציון. העולם ראה במנדט הליך חוקי ומוסרי לתי- קון העולל ההיסטורי שנגרם לעם היהודי. ער- ביי האזור התנגדו נמרצות לישות יהודית ופנו למאבק מזוין, שכלל התנפלויות על יהודים. כך ניסו לעצור את זרם העלייה, ולגרום לבי- ריטניה לסגת מהצהרת בלפור. ממשלת המנ- דט הגיבה בתוקף ודיכאה בכוח הנשק את ה- וריסטים. בדרך זו, ורק כך, הצליחה ממשלת בריטניה להוסיף לשמור על שערים פתוחים ל"יהודים השבים למולדתם".

המכה שספגה ההתקבצות

בארץ, באה דווקא מצד היהודים. בניגוד לצפי של ההסתדרות הציונית, לא הגיעו עו- לים רבים. אלפי החלוצים של "העלייה הש- לישית" היו מיעוט שולי של יהודי אירופה, שרובם היגרו לאמריקה, אך אפילו להם התי-

בריטניה לא הייתה אויב, כי אם בעלת ברית, היחידה בעולם שיכלה להעניק לנו שלושים שנה של תרבות היהודים בארץ, בניגוד לרצון רוב תושביה הערבים

אלוף הניצחון

הביוגרפיה על האלוף אסף שמחוני (בן תל-יוסף) עושה צדק היסטורי

אסף שמחוני (1922-1956), יליד מושב נהלל, שגדל והתחנך בקיבוץ תל-יוסף אליו עברה משפחתו, נמנה עם ראשוני המתגייסים לפלמ"ח. הוא בלט בקרבות מלחמת העצמאות והיה מפקד הגדוד שכבש את חרבת מאחז ב"מבצע יואב". כשלושה חודשים לפני "מבצע קדש", בשנת 1956, מונה אסף שמחוני לאלוף פיקוד הדרום. מינויו נעשה בעיצומו של התיאום המדיני עם בריטניה וצרפת ובשלב ההכנות הצבאיות למערכה במרחב פיקודו. שמחוני נודע במקורות חשיבתו הצבאית ובכונן הפיקוד הקרבי שלו. הצבא המצרי המופתע הוכרע בתוך שמונה ימים הודות להפעלה מושכלת ומהירה של כוחות צה"ל במרחבי סיני.

בליל 6 בנובמבר 1956, לאחר מסדר הניצחון של חטיבה תשע בשארם א-שייח, טס שמחוני ב"פיפר" לרמת-דוד.

בגלל רוחות עזות ומגו אוויר חורפי נסחף המטוס הקל לירדן והתרסק ליד עג'לון, כ-25 ק"מ מביט-שאן. יחד אתו נהרגו סא"ל אשר דרומי והטייס בנימין גורדון. בהלוויית שמחוני בהר הרצל כינה אותו בן-גוריון "אהוב נפשי", והעניק לו את התואר "אלוף הניצחון".

"אלוף הניצחון" עטיפת הספר

ההחלטה האסטרטגית המכרעת שקיבל שמחוני בנייהול המערכה הייתה עיתוי הטלת חטיבה שבע לאירת הלחימה ושיטת הפעלתה – "אלא שבמים תבאים נדחקה התרומה של שמחוני לשולי התודעה הציבורית, ולא במקרה", כותב ד"ר עמוס כרמל ב"אלוף הניצחון" (הוצאת "ידיעות ספרים"), ספרו הביוגרפי החדש על שמחוני. "ככל הנראה, משה דיין רצה לנכס לעצמו את מלוא התהילה על ניהול המלחמה עתירת ההישגים – ומקומו הנאות של אסף שמחוני בתמונה לא עלה בקנה אחד עם השאיפה הזאת. העובדה שאסף שמחוני לא היה עוד בחיים סיעה לדין בהצגה הזאת ובהצטיירות כאביהם הבלעדי של כל הישגי מבצע קדש".

ב-31.12.1968 נהרג אבנר שמחוני, בנו של אסף, במלחמת ההתשה בסיני, ונטמן לידו בחלקה הצבאית בהר הרצל בירושלים.

התרומה המחקרית החשובה של הספר נובעת מתיעוד הביוגרפיה של אחד המצביאים הבודדים משנותיו הראשונות של צה"ל. הספר כתוב היטב, מבוסס על מקורות ארכיוניים מהימנים (תחקיר: צילה רוזנבלט), ומזמין מאוד לקריאה מבחינת העיצוב הגרפי.

ניר מן

החלק "הפעיל" קיים השלטון הבריטי, שנלחם בהרי יהודה ושומרון באמצעות אלפי חיילים ושוטרים. לידיעת אלה שלמדו כי בריטניה הייתה "אויב הציונות" – יש לזכור כי משטרת המנדט וצבא בריטניה נוקדו לארבע שנים של קרבות אכזריים לדיכוי המרד, בו נהרגו 5,000 לוחמים ערביים ונפצעו 15 אלף. דיכוי זה עלה לבריטים כ-200 נפש, שנהרגו בקרבות אלה.

לשלטונות הבריטיים

הסת- בר כי לא ניתן יהיה לאפשר המשך של גיי- דול האוכלוסייה היהודית כלי מלחמה נוספת מול הערבים. באילוף זה, לאחר "ועדות מלכוד תיות" ששמעו את שני הצדדים, הובאה מט- עמם ההצעה לדו-קיום בין רבע האוכלוסייה היהודים לשלושת הרבעים הערבים, שפורטה ב"ספר הלבן". כך, בלחץ המלחמה והקורבנות, זכו הערבים בריעבר לניצחון, ובריטניה זנחה את הצהרת בלפור. כמובן שהיהודים שללו את המסמך, שהגביל צמיחה יהודית לסדר גודל שיאפשר, לפי המלצת ועדת פיל, יצירת מדינה קטנה עם רוב יהודי בעיקר לאורך עמק החוף, כשכיתר השטחים תישאר מדינה ערבית. גם פשרה זו לא סיפקה את הערבים.

היישוב היהודי יצא בהפגנות רבות

עוצמה נגד "הספר הלבן" והכריזו כי "בריט- ניה בגדה במחויבותה לעם היהודי". מעולם לא שאל איש, מדוע הייתה דווקא בריטניה מחויבת לנושא זה. "הצהרת בלפור" הייתה, אחרי הכול, צעד פוליטי שנבע גם מתוך עניין מדיני של הקיסרות הבריטית. הייתה זו מח- ווה אנושית נפלאה לעם שסבל אלפיים שנות גולה, אך אלה לא היו באשמתה של בריטניה. במציאות המדינית שנוצרה לאחר המאורעות, הייתה בריטניה חייבת למצוא דרך ביניים בין שני הצדדים – אך משך הזמן שהעניק לנו המנדט הבריטי אפשר לנו לגדול ולהתחמש, לצאת מנצחים במלחמה שהכריז עלינו העולם הערבי, ולהקים את מדינת היהודים.

לא היה

בתולדות העולם מקרה בו קיי- סרות כובשת אפשרה לעם כלשהו להתנחל בארץ בה גרים תושבים אחרים וליצור שם רוב שולט. בריטניה הגדולה עשתה זאת. זו הייתה המחווה האנושית האחרונה שמימשה האימפ- ריה הזאת – השבת העם היהודי לארצו. תודה לך, בריטניה.

משה ברק, גבת